



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias  
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||  
quatuor.||**

**Durandus <de Sancto Porciano>**

**Antverpiæ, 1567**

Quæstio tertia. Vbi sacramenta consistant in rebus & verbis.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)



& faciliter posset ei restitui absq[ue] adminiculo exteriori: sic enim secundum omnes fuit instituta natura in statu innocentie, quod poterat non solum sufficienter, imo faciliter vitare quocumq[ue] peccatum, ergo tunc non fuit opus aliquo medicamento, sed sacramenta sic accepta sunt quedam medicamenta, ut dictum est, ergo &c.

10. Nec obstat de matrimonio quod tunc institutum fuit, quia quum tunc non fuisset durante statu illo in remedium concupiscentie, quia nulla fuisset, sed solum in officium, non fuisset medicamentum, quare nec sacramentum. Et si dicatur quod erat signum sacre rei, ergo sacramentum. Dicendum quod si status ille semper durasset, matrimonium non fuisset signum coniunctionis Christi & ecclesie: per assumptionem humanitatem, quia si homo non peccasset filius Dei incarnatus non fuisset, ut communis tenetur.

Th. 3. p. 4.  
art. 3.

11. Iuxta quod notandum est, quod quia sacramenta sunt quedam opera protestationis fidei de reparatore, ut dictum est, secundum incrementa fidei creuerunt sacramenta. Creuit autem fides processu temporum quantum ad explicationem articulorum, & primo tempore Abraham, qui & pater fidei dicitur, & hic adhuc existens in tempore legis nature accepit sacramentum noui, siue signaculum fidei, scilicet circumcisionem, ut patet Gen. 17. Et hoc fuit necessitas quantum ad masculos post octauum diem. Cetera autem que precesserunt, ut sacrificia, decime, & oblationes, fuerunt voluntatis & necessitatis: necessitatis in communi, ut saluet aliquid faceret in protestatione fidei sue, sed in speciali erant voluntatis. Poterant enim eligere hoc vel illud pro libito suo. Deinde tempore Moysi fides tantum creuit, ut non solum in vna familia esset, sed in tota vna gente cui data fuit lex, que non nisi populo dari potest: quia lex positua pars est politicæ, propter quod tunc addita sunt multa sacramenta, ut patet in Exod. Liui. in lib. Numerorum vltimo. Post aduentum Christi fides perfectè declarata est, & exhibitum est per Christum quod in lege fuerat promissum: & quia aliis signis oportet signari presentia, preterita & futura, ut dicit Aug. contra Faustum, 19. ideo preter sacramenta veteris legis, quibus pronuntiabantur futura de Christo, oportuit quod essent alia quibus significarentur illa que fuerunt exhibitum per Christum. Et hæc euacua uerunt alia, sicut euacua uerunt umbra per veritatem.

12. AD primum argumentum dicendum quod Apostolus loquitur de exercitatione, que est pure corporalis. Exercitatio autem que est in sacramentis non est pure corporalis quam requirit spirituales preparationem, & in eis queratur spiritualis effectus.

13. Ad secundum dicendum quod observatio mandatorum sufficit ad salutem, pre-supposita tamen fide & gratia: & sic loquitur Christus Mar. 19. sed ex quo homo incurrit peccatum quod priuat gratiam, requiruntur sacramenta que eam restituunt.

14. Ad tertium dicendum quod si sacramenta sumantur generaliter pro signis sacris protestationibus fidem, sic omni tempore indiguit homo sacramentis etiam in statu innocentie. Si autem sacramenta uocentur solum signa sacre curationis morbi peccati, sic homo non indiguit sacramentis in statu innocentie, sed solum post peccatum tempore legis naturalis scripte & euangelii. Et quando arguitur quod infirmioribus pauciora onera sunt imponenda quam sanis: verum est, nisi pertineant ad eorum curationem, sicut sunt sacramenta, que sunt medicina peccati. Quod arguitur vltimo, quod lex noua liberat ab oneribus veteris legis, verum est, tum quia imponit onera pauciora, tum etiam leuiora, & que pertinent ad curationem morbi peccati, & ad conseruationem sanitatis spiritualis.

De forma sacramentorum, vide infra distinctione vigesima secunda, questione secunda.

### QUESTIO TERTIA.

Verum sacramenta consistant in rebus & verbis.

Th. 3. p. 4. q. 60.

**T**errid queritur utrum sacramenta consistant in rebus & verbis. Et videtur quod non, quia sacramenta noue legis succedunt sacramentis veteris legis: illis enim ablatis ista sunt instituta, ut dicit Aug. contra Faustum 19. sed in sacramentis veteris legis non requirebatur alia

qua forma verborum, ut videtur, ergo nec in sacramentis noue legis.

2. Item in quibusdam sacramentis sunt verba sine elementis corporalibus: sicut in penitentia & matrimonio, ergo similiter in aliquibus sacramentis debent sufficere elementa, vel res corporales sine verbis.

3. IN contrarium est quod dicit Aug. super Ioannem, homil. 80. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Et Apostolus Ephes. 5. Christus dilexit ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, ut eam sanctificaret, mundans eam lauacro aque in verbo vite.

4. **RESPONSIO.** Principalis causa quare sacramenta consistant in his vel illis est institutio diuina, quia sicut Deus qui non alligauit virtutem suam sacramentis, potuit absq[ue] sacramentis reparare genus humanum, sic reparando genus humanum per sacramenta potuit ea instituire in quibus voluit. Potest tamen assignari quedam congruitas quare instituta sunt in quibusdam magis quam in aliis, & secundum hoc videnda sunt duo. Primum est, in quibus consistebant sacramenta veteris legis. Et secundum est, in quibus consistunt sacramenta noue legis.

5. **Q V A N T V M** ad primum dicendum est quod sacramenta veteris legis, ut communiter consistebant in rebus absq[ue] verbis: quia sicut lex vetus fuit umbra legis noue, ut dicit Apostolus, Heb. 10. sic sacramenta veteris legis fuerunt umbra & figura sacramentorum noue legis, ut dicit Hugo de sancto Victore lib. 1. parte. 1. cap. 10. sed obscuritas representationis magis fit per signa, vel per res sensibiles, quam per voces, que inter signa obtinent principatum secundum Aug. quare rationabile fuit, sacramenta veteris legis consistere in rebus absq[ue] verbis: nec recorder quod in aliquo sacramento vterentur verbis, excepto sacrificio Zelotypie, de quo habetur Num. 5. Cuius forte ratio est, quia non tantum fiebat ad figurandum futura, sicut ad exhibendum aliqua presentialiter: non quidem spiritalia, ut sacramenta noue legis, sed corporalia que signabantur per verba ibidem expressa. Veruntamen in orationibus, benedictionibus, & gratiarum actionibus erat usus verborum in veteri lege sicut in noua, propter eandem rationem.

6. **Q V A N T V M** ad secundum dicendum quod omnia sacramenta noue legis consistunt in verbis, non omnia tamen consistunt in verbis & rebus, sed quedam sic, & quedam non. Primum patet ex duobus. Primo ex eo quod sunt instrumenta nostre sanctificationis, quia instrumentum debet congruere principali agenti, sed sacramenta sunt instrumenta Christi sanctificantis hominem, ergo debent ei congruere: hoc autem fit per hoc quod consistunt in verbis, igitur &c. Minor declaratur, Christus enim sanctificat nos effectiue in quantum Deus, sed meritorie in quantum homo: quantum autem ad utrumque congruit quod sacramentum, quia est instrumentum Christi nos sanctificantis consistat in verbis vocalibus, quia quum sit triplex verbum, mentis, imaginationis, & vocis. Primum assimilatur verbo in diuinis. Secundum assimilatur ei, ut dispositum fuit in carnari. Tertium assimilatur, ut iam incarnato: sicut enim humanitas est habitus circundans diuinitatem, sic verbum vocis est quasi inuoluens verbum mentis. Sunt enim ea que sunt in voce earum que sunt in anima passionum nostre: & ita verbo incarnato (quod est principalis causa nostre sanctificationis) maxime congruit ut instrumentum verbum vocis.

7. Secundò patet idem ex hoc quod sunt signa, quia signa presentium & exhibitum debent esse expressiua (sicut & presentia certius possunt cognosci) sed sacramenta noue legis sunt signa eorum que sunt per Christum exhibitum, & eorum que presentialiter exhibentur in administratione eorum, nisi suscipiens ponat obicem, ergo debent esse expressiua, sed inter signa voces tenent principatum secundum Aug. ergo omnia sacramenta noue legis debent consistere in verbis. Hoc autem est intelligendum de illis que pure & precise sunt sacramenta noue legis, ad excludendum matrimonium, quod potest verè contrahi sine verbis, puta per literas inter absentes, vel per nutus & signa inter mutos vel verecundos, pre-supposito interiori consensu, & æque verè est sacramentum, sicut matrimonium per verba contractum: quod pro tanto est, quia

Th. 4. q.

In primo, d. 27. q. 1. Conferat his que sunt per in. 5. per d. 1. q. 6. q. 1. dicit.

Th. in scripto.



matrimonium fuit in vet. lege, sicut in noua, nec aliquid reale additum est ad matrimonium. no. legis supra id quod erat de ratione eius in veteri nisi forte indissolubilitas, & ideo sicut tunc poterat contrahi sine verbis, ita & nunc: nec valet quod ab aliquibus dicitur, quod matrimonium secundum quod est sacramentum in dispensatione ministrorum consistens habet aliqua verba, scilicet benedictione ab ecclesia constituta, quia benedictio nubentium non est de essentia matrimonii, sed solum de solemnitate, nec omne matrimonium benedicitur, sed solum primum: & tamen secundum est sacramentum, sicut & primum, nec ecclesia potest statuere aliqua quae sint essentialia sacramento.

Confer. cu  
his que. d.  
8. ar. 3. pu  
nus distictio.  
Infr. d. 10.  
quest. 3.  
Hec contra  
Tho. ar. 4.

8 Quod autem non omnia sacramenta nouae legis consistant in verbis & rebus, sed solum quaedam patet: sacramentum enim matrimonium, de quo statim dictum est, consistit secundum suum potissimum statum in verbis experimentibus consensuum de praesenti: sacramentum autem poenitentiae, prout est sacramentum nouae legis, hoc est, prout includit confessionem poenitentis & absolutionem sacerdotis, consistit in solis verbis, nec requiritur in aliquo praedictorum sacramentorum aliqua res praeter verba, ergo praedicta sacramenta non consistunt in verbis & rebus. Et si dicatur quod in matrimonio verba vnius coniugum tenent locum formae, & verba alterius locum materiae, & similiter in sacramento confessionis verba confitentis tenent locum materiae, & verba sacerdotis absoluentis tenent locum formae, non valet: quia nos non dicimus quin in quolibet sacramento sit aliquid pro forma, & aliquid pro materia, quantum in matrimonio sit hoc difficile assignare, quilibet coniugum de pari se habet ad matrimonium, & ideo verba vnius censenda sunt, sicut verba alterius: sed querimus an omnia sacramenta nouae legis consistant in verbis & rebus, & constat quod non, quantum ad praedicta duo sacramenta: quia quum dicitur sacramentum consistere ex rebus & verbis, res & verba sunt duo separata: ita quod nec verba possunt accipi pro rebus, nec res pro verbis, si dictum illud debeat verificari. Et ideo quauis in matrimonio & poenitentia sint verba & rebus, non est propter hoc dicendum quod consistat in rebus & verbis. Nec personae concurrentes ad matrimonium, aut ad sacramentum poenitentiae possunt dici res, prout nunc loquimur, quia suscipiens sacramentum non sunt de intrinseca ratione sacramenti: & sic patet quod non omnia sacramenta nouae legis consistunt in rebus & verbis, saltem poenitentia & matrimonium. Caetera autem sacramenta nouae legis consistunt in rebus & verbis: cuius causa principalis est ordinatio diuina, quae sic instituit, & nihilominus de quibusdam potest assignari congruitas. Sacramenta enim omnia consistunt in usu praeter sacramentum eucharistiae, quod consistit in consecratione materiae: & istud congruum fuit consistere in verbis, per quae solum fit consecratio seu benedictio, ut ipsum nomen benedictionis sonat, & in rebus consecratis seu benedictis, quae non debuerunt esse verba, sed aliae res a verbis, quia ex quo sacramentum istud consistit non in usu, sed in consecratione materiae, congruum fuit quod materia esset permanens, & non transiens, ut sunt verba.

9 De caeteris autem sacramentis quae consistunt in usu, potest talis congruitas assignari: sunt enim quaedam sacramenta quae solum conferunt sanctitatem suscipienti, ut sunt poenitentia & matrimonium. Alia vero conferunt sanctitatem, & ultra hoc mancipationem ad aliquid sacrum. Baptismus enim mancipat hominem ad susceptionem sacramentorum, ordo autem ad administrationem ipsorum, confirmatio facit pugilem viae. Ex hoc sic arguitur: sacramenta quae sunt perfectiora in efficiendo debent esse perfectiora in significando (efficiunt enim quod significant) sed sacramenta quae conferunt non solum sanctitatem, sed mancipationem ad aliquid sacrum sunt sacramenta perfectiora in efficiendo quam alia quae solum conferunt sanctitatem, ut de se patet: ergo & in significando, sed hoc non esset nisi praeter verba quae sunt communia omnibus sacramentis nouae legis includerent aliquid aliud signum, scilicet rem elementarem vel corporalem, quare &c. In cuius signum videmus quod res corporalis, quae exigitur in talibus sacramentis congruit officio ad quod mancipantur, ut patet in instrumentis, quae traduntur ordinatis, & in vinctione quae

fit confirmatis: vnguntur enim pugiles, ut ab hoste minus possint teneri. Dubium autem reitatur de extrema vinctioe, quae non mancipat homines ad aliquid sacrum, sed solum conferunt sanctitatem, & tamen consistit in rebus & verbis. Ad quod dicendum est quod specialis ratio est de ipsa quae est sacramentum exeuntium, sicut baptismus est sacramentum intrantium, & ideo sibi correspondent: ut sicut baptismus lauat intrantes in signum remissionis originalis peccati, sic extrema vinctio vngit exeuntes in signum curationis a peccato veniali, contra quae videtur specialiter conferri pro statu periculi mortis naturalis.

10 Ad primum argumentum dicendum quod licet sacramenta nouae legis succedant sacramentis veteris legis, non debent tamen consistere solum in eisdem, quia perfectiora sunt.

11 Ad secundum patet solutio ex dictis.

12 Ad autoritates Apostoli & Augu. dicendum est quod solum loquuntur de sacramento baptismi, de quo omnes concedunt quod consistit in rebus & verbis, sed non est similis ratio de omnibus aliis.

#### QUESTIO QUARTA.

Vtrum in sacramentis nouae legis sit aliqua virtus inherens causatiua gratiae, characteris, ornatus, vel cuiuscunque alterius dispositionis.

Tho. 3. q. 62. art. 1. & 4.

Quaeritur de efficacia sacramentorum nouae legis, vtrum in eis sit aliqua virtus inherens causatiua gratiae, characteris, seu ornatus, vel cuiuscunque dispositionis ad gratiam. Et arguitur quod sic. Primum per autoritatem beati Aug. super Ioan. tractatu. 30. qui dicit, quod aqua baptismi corpus tangit, & cor abluit, sed corpus non abluatur a macula culpae nisi per gratiam, igitur aqua baptismi habet virtutem cauendi gratiam, & per eandem rationem alia sacramenta.

2 Secundum per autoritatem Bedae, qui dicit in homil. super illud Ioan. 10. Veritatis Iesus a Galilaea in Iordanem. quod Christus tactu mundissimae carnis suae vim regeneratiuam contulit aquis.

3 Tertiò, quia diffiniendo sacramentum Magister dicit quod est inuisibilis gratiae visibilis forma, ita ut eius imaginem gerat, & causa existat, sed non esset causa, nisi esset in ea aliqua virtus causatiua, ergo &c.

4 Quarto, quia non minus potest corpus agens, ut instrumentum diuinae iustitiae punientis, quam sacramentum agens, ut instrumentum diuinae misericordiae iustificantis: sed primo modo corpus agit in spiritum, ut patet de spiritibus damnatis, qui affliguntur igne corporeo, ergo & secundo modo sacramenta possunt in animas agere, cauendo in eis diuinam gratiam iustificantem.

5 Quintò sic: quia non minus potest secundus Adam, scilicet Christus, quam primus Adam, sicut dicitur Rom. 5. sed primus Adam potuit transfundere in posteros iustitiam originalem per virtutem feminis, ergo & secundus Adam, scilicet Christus potuit dare iustitiam spirituale mediantribus sacramentis: hoc autem esse non posset nisi in eis esset aliqua virtus causatiua gratiae, ergo &c.

6 Sextò, quia sacramenta sunt quaedam medicamenta, sed omne medicamentum corporale habet aliquam virtutem per quam agit vel disponit ad sanitatem corporalem, ergo sacramentum quod est medicamentum spirituale, habet aliquam virtutem per quam agit vel disponit ad sanitatem spirituales, quae est per gratiam.

7 Septimò, quia inconueniens videtur quod Deus non agat aliter in sacramentis ad iustificandum quam agat daemones in sortilegiis & maleficiis ad nocendum, sed si in sacramentis non esset aliqua virtus per quam aliquid agerent, daemones tunc agerent eodem modo in maleficiis & sortilegiis, sicut Deus in sacramentis, quare &c. Minor de claratur, quia in maleficiis & sortilegiis solum est pactio demonis, ut supposita herba vel charta sub tecto vel limine domus sequatur aliquod maleficium non est per aliam quam virtutem existentem in charta vel herba, sed per operationem demonis, & similiter esset in sacramentis si non haberent aliquam virtutem, quia nihil agerent, sed solum Deus.

8 Octauò, quia sacramenta nouae legis differunt a sacramentis